

CÂTEVA PREMISE PRIVIND VIZITA LUI NIXON ÎN ROMÂNIA

Keywords: *Richard Nixon, Nicolae Ceaușescu, United States, Cold War, diplomacy*

Cuvinte cheie: *Richard Nixon, Nicolae Ceaușescu, Statele Unite, Războiul Rece, diplomatie*

Fără îndoială, vizita președintelui Richard M. Nixon din 1969 a avut un impact considerabil asupra dezvoltării afacerilor externe românești. A avut loc într-un anumit context al Războiului Rece, în perioada denumită în mod convențional „détente”, un context internațional în care țările mai mici din jurul celor două superputeri încearcă să se afirme și într-un alt plan decât cel al satelitului unei alte țări. Nu era altfel nici în cazul României unde conducătorul țării, Nicolae Ceaușescu, a promovat imaginea unei politici independente de Uniunea Sovietică, natura acestor mișcări fiind dezbătute pe larg în prezent de către experți în relații internaționale și analiști politici. Întrebarea se pune în felul următor: oare cum se poate caracteriza politica externă a României în perioada ceaușistă? Este vorba de politică de independență reală de Uniunea Sovietică, de o politică de independență formală, de autonomie sau a rămas pur și simplu un satelit? Această problemă este dezbătută și de cartea lui Aurel Brown, care susține că nu poate fi vorba de independență în cazul diplomației românești, numai de autonomie în acțiuni, deoarece România a rămas tot timpul membru al Tratatului de la Varșovia și a Pieței Comune, însă chiar el admite într-un pasaj că la comandă sovietică România a fost criticată de presa est-europeană pentru recunoașterea Germaniei de Vest¹. Care este însă atunci explicația? Pentru a înțelege acest lucru trebuie trecut în revistă politica externă a României comuniste, cu mișcările majore ale acesteia.

Cert este că în urma stalinizării brutale a României și politica externă a României a fost subordonată intereselor Uniunii Sovietice într-un cadru monolitic, lucru care se va schimba însă treptat după moartea lui Stalin². În condițiile climatului de confruntare, deși SUA niciodată n-a avut o imagine negativă la nivelul mentalului colectiv a românului simplu, totuși, în propaganda oficială, SUA este privită ca un inamic. Față de acesta, primii ani ai domniei lui Ceaușescu aduc o schimbare importantă.

Comuniștilor români le-a convenit îndepărtarea Chinei de Uniunea Sovietică și răcirea relațiilor acestora, deoarece se putea manifesta puțin mai liber în cadrul blocului comunist astfel încât să evite intervenția militară sovietică, nepunând însă în pericol natura regimului. În România deșistă n-au avut loc evenimente de genul revoluției din Ungaria din 1956, și zvâcnirile acestuia pe planul diplomației nu reprezentau sub nici o formă un pericol asupra comunismului sau a Uniunii Sovietice, ce a putut să permită acestei țări o oarecare autonomie în acțiuni³. Deoarece România era înconjurată din toate părțile de alte țări socialiste, nu exista riscul că comunismul autohton va pieri din cauza unor acțiuni combinate a forțelor anticomuniste din țară și a Occidentului, iar posibilitatea rezistenței antisovietice era și ea redusă. Astfel Dej a delegat

¹ Aurel Braun, *Romanian Foreign Policy since 1965. The Political and Military Limits of Autonomy*. New York, Praeger Publishers, 1978, p. 11.

² Roger Kirk, Mircea Răceanu, *România împotriva Statelor Unite. Diplomația absurdului. 1985-1989*. București, Editura Silex, 1995, p. 14.

³ Braun, *op. cit.*, p. 110.

ambasador în Albania în 1963, când toate celelalte țări est-europene boicotau această țară la ordin sovietic⁴. Totodată se fac și primele mișcări spre Occident. Un moment important din acest punct de vedere are loc în aprilie 1964, când Comitetul Central al partidului comunist din România afirma că România este un stat neutru în disputa sino-sovietică și că dorește să stabilească și să dezvolte relații comerciale cu toate țările de pe glob, indiferent de natura regimului lor social⁵. În ceea ce privește manifestarea României pe plan politic extern, se poate spune că nu se comporta ca vasal sovietic, dar nici ca unul chinez. Acest lucru este vizibil mai ales în ședințele ONU, unde își manifestă simpatia față de acele țări pe care le considera progresiste în perspectivă socialistă. Astfel România votează împreună cu Uniunea Sovietică primirea Angolei în cadrul Națiunilor Unite, în timp ce China nu participă la vot. Pe de o altă parte, când trebuia criticată invazia Cambodgiei de către Vietnam, România va vota împotriva Uniunii Sovietice, alături de China și Statele Unite⁶. Este adevărat însă și faptul că acest lucru se întâmplă spre sfârșitul anilor șaptezeci, în anii șaizeci încă votul românesc nefiind prea diferit de cel sovietic. Până în 1967 o singură dată a votat reprezentantul României în mod diferit de cel sovietic, în cazul tratatului de proliferare a armelor nucleare. Nu se poate spune însă nici că România n-ar fi practicat în această perioadă o diplomatie spectaculoasă, fiind primul stat european care a stabilit legături cu Frontul de Eliberare a Palestinei și care cere împreună cu Uniunea Sovietică ca PLO-ul să poată participa la ședințele Consiliului de Securitate al ONU. Pe planul cooperării europene România are în 1965 un proiect de stabilire a unui bloc format din statele mici europene⁷.

Pe de altă parte, România reprezenta interes pentru politica Statelor Unite, dar nu unul major. O dată cu asumarea rolului de putere globală, Statele Unite ale Americii trebuia să țină cont de realitățile din diferitele regiuni ale lumii, între care și de cele din Europa de Est, zona de influență a marelui rival, Uniunea Sovietică. În perioada de început a Războiului Rece, după ce se producea stalinizarea țărilor mici din Europa centrală și de est, conform principiului de *containment*, Statele Unite tratau România comunistă ca fiind o parte integrantă a blocului sovietic, deci inamic clar. Din această cauză, una din principalele direcții a politicii SUA în acești ani era slăbirea economică a URSS și a sateliților acestuia⁸. Cu timpul însă acest lucru s-a schimbat, politica SUA a devenit mai nuanțată, și o dată cu conferința la nivel înalt de la Geneva, a devenit vizibil mai flexibilă⁹, una din consecințe fiind că multe țări, între care și sateliți sovietici, vor fi admiși în această perioadă în ONU. Mai ales doctrina Eisenhower, devenită celebră prin termenul *rollback* va fi avea care va introduce dinamism în relațiile SUA cu țările socialiste din Europa, precum și o mult mai mare atenție față de manifestările și tradițiile specifice ale acestora, care erau percepute ca o posibilă unealtă în slăbirea influenței sovietice din interior. Între altele s-a trezit și interesul față de România, despre care Kennan scrie într-o telegramă din 1952:

*„...dintre toate națiunile satelite (Uniunii Sovietice n. n.) națiunea română este cea care are cele mai puțin bune sentimente față de Kremlin. Dar situația este reciprocă. Iar sovieticii îi tratează ca atare”*¹⁰.

Aceste referiri puteau să trezească sentimentele de simpatie ale celor care făceau politica de externă pentru America, dar nu se poate spune că România ar fi fost un caz izolat. Unii aveau

⁴ Braun, *Ibidem*, p. 4-5.

⁵ Kirk, Răceanu, *op. cit.* p. 15.

⁶ R. Weiner, *Romanian Foreign Policy and the U. N.*, New York, Praeger Publishers, 1984, p. 22.

⁷ Weiner, *Ibidem*, p. 45.

⁸ Liviu Țărău, *În căutarea României: Recomandările făcute Departamentului de Stat de către Robert H. Thayer, ministrul SUA la București la încheierea miniunii sale în România (februarie 1958). în România și relațiile internaționale...*, p. 228.

⁹ *Ibidem*, p. 229.

¹⁰ Moscow Dispatch No 1363, 4 June 1952 to Secretary of State, Library Of Congress. Records of the US Department of State "Internal Affairs of Romania 1950-1954". Decimal File 866. Reel No 5, apud Liviu Țărău, *op. cit.*, p. 230.

simpatii deosebite față de Polonia și Cehoslovacia, aceste țări fiind considerate de multă vreme aliații Occidentului, „băieți buni”, care prin brutalitatea Armatei Roșii au fost nevoiți să fie parte a blocului socialist; Iugoslavia lui Tito, deși conducătorul acestuia era la rândul lui un dictator sângeros, era percepută încă din 1948 ca fiind o țară mai bună decât toate celelalte, deoarece Tito a avut curajul să i se opune lui Stalin, iar propaganda care se făcea imaginii iugoslave era una în general pozitivă în Occident; Ungaria a căpătat o simpatie enormă în urma revoluției din 1956, înăbușită cu brutalitate în sânge de către tancurile sovietice; și așa mai departe. Percepția României se schimbă în foarte bine mai ales în anii șazecei.

Fără îndoială, politica lui Ceaușescu de a încerca să fie cât mai vizibil pe planul politicii mondiale a contribuit într-o foarte mare măsură în atragerea atenției SUA asupra României. Conform lui Weiner, personalitatea lui Ceaușescu domina politica externă, ridicându-se asupra diferitelor grupuri de interese, și acest lucru era cu atât mai vizibil, cu cât Ceaușescu iubea întâlnirile de vârf și diplomația la nivel global¹¹. Acest lucru nu izvora neapărat din dorința de a aduce schimbări în bine asupra României, ci a avut un mare rol și ambiția individuală, acea grandomanie care a devenit insuportabilă spre sfârșitul anilor optzeci. De fapt, multe din practicile lui Ceaușescu nu erau originale, ci preluate de la alți, care puteau servi ca drept model: Stalin, Hrușciiov sau Tito. De exemplu, diplomația „zburătoare”, călătoriile lungi cu avionul care culminau la destinație cu o primire grandioasă, era introdusă în politica mondială de Hrușciiov. Ceaușescu putea să aibă ca model și pe ministrul de externe din anii interbelici, diplomatul de mare valoare, Titulescu, care, deși era reprezentantul unei țări mici, putea să asume datorită calităților lui oratorice și diplomatice un rol de actor principal pe scena relațiilor internaționale, mai ales pe terenul Uniunii Națiunilor. Dar toate eforturile lui Ceaușescu ar fi fost în zadar, luând în considerare forța și importanța limitată a României pe plan global, dacă nu exista fie bunăvoința subiectivă, fie interes (sau amândouă) din partea Statelor Unite de a îmbunătăți relațiile cu ea. Iar pentru a înțelege motivația acestuia, trebuie cunoscută în primul rând gândirea diplomatică a unuia din cei mai inteligenți președinți pe care a avut SUA pe durata istoriei lui, Richard Nixon, și a colaboratorului său principal pe acest plan, Henry Kissinger.

Kissinger și Nixon erau de acord în privința faptului că poziția Statelor Unite pe planul politicii mondiale este departe de a putea fi numită hegemonică, și Uniunea Sovietică pe plan militar, iar Europa de Vest și Japonia pe plan economic poate să fie challenger. După părerea lui Kissinger, problema cea mai mare era Uniunea Sovietică, care nu mai este de mult superputere regională, ci una globală, iar pentru a reduce sau chiar a neutraliza pericolul de mult nu mai este nevoie de containment, ci de negocieri, de cooperare, de ajutoare acordate Uniunii Sovietice pe plan economic, pentru care în schimb se poate pretinde reducerea armamentului acestuia. Totodată Kissinger acorda un rol primordial și Chinei comuniste¹², idee a cărei genialitate va fi reflectată în evenimentele începutului deceniului al optulea din acest secol. Abilul diplomat se gândea pe mai multe planuri, fiind adeptul Realpolitikului și punând în fața mijloacelor militare mijloacele diplomatice. Imagina ca fiind ideală o lume multipolară, în care Uniunea Sovietică nu se poate comporta ca o putere revoluționară, reducându-i mult astfel agresivitatea¹³. Totodată era conștient și de faptul că în Europa centrală și de est comunismul n-are rădăcini ideologice sau tradiții, sistemul fiind introdus în mod forțat de către sovietici. Iar pentru a-și realiza planurile, profesorul de la Harvard a primit ajutorul lui Nixon.

Cu ocazia cuvântării ținute la ceremonia de preluare a președinției Nixon a accentuat: este gata să înceapă era negocierilor cu lumea comunistă. Nixon era împotriva comunismului,

¹¹ Weiner, *op. cit.*, p. 7.

¹² Walter La Feber, *America, Russia and the Cold War 1945-1996*, New York, Cornell University Press, 1997, p. 258.

¹³ Ronald E. Powaski, *The Cold War. The United States and the Soviet Union*. New York, Oxford University Press, 1998, p. 168-169.

dar era conștient de responsabilitățile președinției și dorea să promoveze interesele SUA, chiar și dacă prețul acestui lucru era să facă înțelegere cu lumea comunistă¹⁴. Se gândea în perspective, pe mai multe planuri simultane, a căror scop erau același: promovarea cât mai bine posibilă a intereselor SUA, iar pe termen lung, urmărirea înfrângerea definitivă a comunismului. Într-una din cărțile lui prezintă publicului în felul următor concepția privind combaterea comunismului:

“... nu trebuie să comitem greșeala să concurăm cu comuniști numai pe acele terenuri pe care ei le aleg. Trebuie să extindem competiția dincolo de cursa înarmării, puterea armelor, productivitatea fabricilor, cu alte cuvinte, peste materialismul rigid. Moștenirea noastră culturală și spirituală, dedicația noastră pentru libertăți individuale, credința noastră în drepturile popoarelor să-și aleagă acel sistem economic, social și politic pe care îl vor- acestea sunt cele mai tari arme a guvernării libere și slăbiciunea fatală a regimurilor dictatoriale. Trebuie să extindem competiția pe amândouă laturi a Cortinei de Fier și să o adâncim.

dar nevoia noastră cea mai mare este să învingem comunismul într-o altă zonă. Cea mai mare forță a comunismului nu e puterea lui militară, obsesia lui cu dezvoltarea economică, sau apelul la ideologie. Este mai mult acel sentiment misionar, dorința de a câștiga, iar astfel îi aruncă adepții în orice bătălie.

Noi, ca lideri în această luptă, trebuie să decidem ce e bine... Istoria spune că suntem pe partea cea bună. În ciuda succeselor temporale ale dictatorilor, soarta finală a omului este să fie liber. Marele om de stat și înțelept indian, Rajagopaladahari mi-a spus în 1953: “Comunismul este sortit eșecului deoarece principiile sale sunt contrare cu natura umană. ‘Omul are nevoie de Dumnezeu, iar comunismul este ateu. Omul vrea să fie liber, comunismul îl face sclav. Omul își venerează mândria individuală, iar comunismul îl colectivizează...’”¹⁵.

Ca și Kissinger, și Nixon vedea China comunistă ca având rol foarte important în lume și totodată și pentru el Détentu-ul era ce necesar¹⁶. Chiar din primul an al președinției lui a îmbunătățit imaginea prin anunțarea unei schimb de atitudini față de folosirea armelor chimice și biologice¹⁷, dând astfel un semn foarte clar la toată lumea: cine dorește să negocieze cu Statele Unite, are cu cine.

Ca să poți colabora cu cineva în interes comun, nu trebuie neapărat să-ți placă de individ, iar acest lucru este și mai valabil în cazul binelui comunității. Astfel că Nixon putea să petreacă câteva zile în compania unor dictatori, dacă binele SUA cerea acest lucru.

„Nicolae Ceaușescu a fost un dezastru economic și un monstru politic, dar în politica externă a avut scripuri de geniu, care au transformat România dintr-un chibit pasiv pe scena internațională într-un jucător capabil să marcheze goluri în confruntarea între Est și Vest din anii războiului rece”, scrie Silviu Brucan despre capacitățile lui Ceaușescu în ceea ce privește relațiile internaționale¹⁸. Fără îndoială, datorită unei anumite conjuncturi, curajul lui Ceaușescu privind înfruntarea Uniunii Sovietice pe mai multe planuri și ambițiile lui de a se afirma pe scena mondială ca un actor de prim rang au adus un prestigiu imens României în perioada anilor șazececi și șaptezeci, mai ales în Ochii Occidentului.

Guvernele din Statele Unite și din Europa de Vest urmăreau cu mult interes încă din timpul vieții lui Gheorghiu-Dej politica de autonomie a acestuia¹⁹ și credeau că Ceaușescu este omul potrivit pentru realizarea unei deschideri a lumii comuniste, un punct de plecare pentru

¹⁴ Ronald Powaski, *op. cit.*, p. 167.

¹⁵ Richard Nixon, *Six Crises*, Washington D.C., The Richard Nixon Library Edition, 1990, p. 220.

¹⁶ John Spanier, *American Foreign Policy since World War II*, Washington D. C., Congressional Quarterly Inc, 1988, p. 192.

¹⁷ Robert W. Elroy, *Moralitatea în politica externă americană*, București. Editura Paideia, 1992, p. 204.

¹⁸ Silviu Brucan, *O biografie între două revoluții: de la capitalism la socialism și retur*, București, Editura Nemira, 1998, p. 137.

¹⁹ Thomas Kunze, *Nicolae Ceaușescu. O biografie*. București, Editura Vremea, 2002, p. 217.

negocieri corecte. Ceaușescu era privit cu multă simpatie în Occident, astfel poate să apare în *Washington Post* cu ajungerea lui la putere un articol în care se spunea că în România, puterea „a fost concentrată în mâinile tânărului naționalist secretar general, Nicolae Ceaușescu”²⁰. Iar acțiunile acestuia pe planul politicii externe, precum și relativa liberalizare în România, au întărit acest sentiment de simpatie. Asemenea acțiuni au fost neîntreruperea relațiilor diplomatice cu Israelul din timpul războiului de șase zile, recunoașterea Germaniei Federale ca stat și mai ales, atitudinea lui Ceaușescu privind invazia trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia. La data de 21 august 1968 Ceaușescu se adresează mulțimii și spune: „Problema alegerii căilor construcției socialiste este problema fiecărui partid, a fiecărui stat, a fiecărui popor”, precum și „Întregul nostru partid, poporul român în ansamblul său, consideră intervenția militară în Cehoslovacia drept o eroare profundă”²¹.

Reacții la aceste atitudini n-au întârziat să apare. Pe de o parte, deși nici o clipă nu s-a pus în mod real problema unei intervenții sovietice în România, nici măcar întreruperea relațiilor diplomatice sau sancțiuni economice, relațiile româno-sovietice se vor înrăutăți vizibil, chiar dacă nu într-un mod grav. Astfel, România a devenit un fel de paria al Tratatului de la Varșovia, mai ales după 1968, nefiind invitată la conferințe de vârf, iar relațiile personale Ceaușescu-Brejnev erau chiar dușmănoase. Conform lui Edward Behr, Ceaușescu chiar ar fi dat ordin Securității ca să fie întocmit un dosar despre activitățile lui Brejnev, cu accent deosebit pus mai ales pe crimele acestuia în slujba lui Stalin de după război, când acesta era primul secretar al Republicii Moldova²². Cu ajungerea la putere a lui Ceaușescu, a scăzut și volumul comerțului cu Uniunea Sovietică, cea ce după Bahry-Clark a ilustrat clar îndepărtarea României de Uniunea Sovietică²³. Din ordin sovietic, România era atacată de către presa altor țări din jur din cauza mutărilor lor Ceaușescu, de exemplu un val de critici vehemente s-au lansat când România a recunoscut Germania de Vest²⁴. Întâlnirile Lui Ceaușescu cu Tito și prietenia celor doi era iarăși un motiv de supărare pentru sovietici, iar referirile Kremlinului la adresa “pactului balcanic” erau violente, ba chiar amenințătoare. În Occident se circula zvonuri că România ar fi semnat un acord secret cu Iugoslavia²⁵. Oricum, nu se poate vorbi despre o răcire critică a relațiilor româno-sovietice, nici măcar de dizidență românească, deoarece România, cu toate acțiunile ei spectaculoase, a rămas membră în Piața Comună și în Tratatul de la Varșovia. Unde însă ușa larg deschisă se închide pe jumătate, se pot deschide uși noi, iar Occidentul aprecia foarte mult manifestările politice de independență ale lui Ceaușescu.

Semnele de încurajare nu întârziău să apare, și o serie de lideri occidentali au început să facă gesturi vizibile de apreciere, iar contactele diplomatice s-au îmbunătățit vizibil. Acest lucru nu era posibil fără naționalismul cadrelor de conducere a României, care aveau același punct de vedere ca și Ceaușescu și doreau o independență mai accentuată față de Uniunea Sovietică și o deschidere spre Vest. Astfel, în perioada 1965-1970 și-a limitat vizitele diplomatice la vizitele anuale la Moscova și la vizitarea altor capitale din Europa de Est, cei care au dezvoltat mai mult relațiile spre Occident fiind primul ministru Maurer și Corneliu Mănescu²⁶. Nu se știa încă, până unde merge toleranța ursului sovietic, însă treptat s-a descoperit, că acesta față de România, din motive logice, dar încă neanalizate în întregimea lor, era destul de tolerant. Așa că diplomația bună și acțiunile spectaculoase și excentrice ale lui Ceaușescu au început să atragă oameni cu

²⁰ *Washington Post*, July 25, 1965.

²¹ Catherine Durandine, *Nicolae Ceaușescu. Adevăruri și minciuni despre un rege comunist*, București, Editura Nemo, 1999, p. 97.

²² Edward Behr, *Sărută mâna pe care n-o poți mușca*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 183.

²³ Weiner, *op. cit.*, p. 8.

²⁴ Braun, *op. cit.*, p. 2.

²⁵ Braun, *Ibidem*, p. 114.

²⁶ Ed. Michael Radu, *Eastern Europe and the Third World*, New York, Praeger Special Studies, 1981, p. 237.

rang înalt din Occident în vizită în România. Astfel a venit în România charismaticul și respectabilul președinte francez, Charles de Gaulle, între 14-18 mai 1968, care cu o foarte mare probabilitate vedea în Ceaușescu un om cu ambiții asemănătoare lui, nu dorește să comporte ca vasalul superputerii conducătoare iar prin această atitudine a lui, poate reprezenta un posibil viitor aliat în anumite contexte. Vizita respectabilului general a fost pregătită cu o grijă extrem de mare²⁷ și fiind un succes, a reprezentat o reclamă bună pentru regimul lui Ceaușescu, fără să irite prea mult pe tovarăși sovietici. Nici atitudinea lui față de intervenția sovietică în Cehoslovacia n-a rămas fără ecou: la numai câteva zile după invadarea Cehoslovaciei, Michael Stewart, ministrul de externe a Marii Britanii a venit în vizită în România²⁸. Cea mai mare consacrare a venit însă cu vizita conducătorului superputerii capitaliste, a președintelui Richard Nixon la București.

Ceaușescu îl dorea de mult pe președintele Americii la București, din motive de prestigiu și nu numai. De fapt, l-a avut pe Nixon în România în 1967, nu în calitate de președinte, ci ca un fost vicepreședinte, adică cetățean american simplu, fără funcții deosebite, care călătorea ca persoană privată. Iar cu această ocazie Ceaușescu a făcut o mișcare foarte inteligentă, care o să aibă consecințe fericite. Nixon, nepopular în acel moment în țara sa, era umilit rău în alte țări, fiind tratat în Uniunea Sovietică ca simplu călător iar în Polonia i s-a interzis accesul, fiind declarat persona non grata, a fost primit cu mare ceremonie la București, Ceaușescu organizându-i o primire călduroasă²⁹, demnă de un înalt funcționar. Deși a fost pus în mișcare și aparatul care făcea ca manifestările să fie cât se poate de prietenoase în mod vizibil, probabil că și simpatia bucureștenilor față de America, marele oponent al vecinului “rău” sovietic, a jucat un mare rol în manifestarea dragostei sincere față de o personalitate americană. Nixon cu această ocazie notează în memoriile lui: “*oriunde mergeam, oamenii ne întâmpinau ca manifestări de prietenie.*” Iar acest lucru nu va fi uitat de Richard Nixon, nici când o să devine președinte.

Pe un alt plan, al diplomației de la Washington, au avut loc și mai multe evenimente cu caracter confidențial, care au netezit calea unei mai bune înțelegeri între cele două țări. În 26 iunie 1967, primul ministru al României, Maurer a făcut o vizită oficială la Casa Albă, iar la numai după trei zile de la primirea lui Nixon, ambasadorul român în SUA, Corneliu Bogdan se întâlnea cu președintele Johnson³⁰. În această perioadă deși se poate vorbi de o relativă deschidere a conducerii americane față de România, nu se poate spune că ar fi existat un interes deosebit din partea superputerii față de această țară mică, mai ales că pe primul plan al interesului se afla războiul din Vietnam. Totodată însă schimbarea atitudinii americane se manifesta în acordarea a mai multor credite României, precum și permisiunea de a exporta mai multe produse în România³¹. Pe 8 iulie 1968, România și SUA au semnat un acord de largire a contactelor științifice și tehnologice dintre cele două țări³². Schimbarea majoră însă o să vină cu ajungerea la putere a lui Nixon.

Lui Ceaușescu îi plăcea să studieze personalitatea altor lideri, iar Nixon nu făcea o excepție. A fost și el studiat de dictatorul român, chiar înainte să fie primit în 1967 cu onoare în București, conform spuselor generalului Pacepa. Fostul general de Securitate face și el legătura între acest moment și faptul că Nixon era dornic să viziteze România apoi ca președinte³³. Ceaușescu specula această slăbiciune a lui Nixon pentru România, instruindu-l pe ambasadorul

²⁷ Durandin, *op. cit.*, p. 93-95.

²⁸ Behr, Edward, *op. cit.*, p. 187.

²⁹ Kirk, Răceanu, *op. cit.*, p. 16.

³⁰ Joseph F. Harrington, Bruce J. Courtney, *Relații româno-americane*, Iași, Institutul European, 2002, p. 261.

³¹ Kirk, *op. cit.*, p. 15.

³² Harrington, *op. cit.*, p. 267.

³³ Ion Mihai Pacepa, *Red Horizons*, Washington D. C., Regnery Gateway, 1987, p. 99.

român la Washington, Corneliu Bogdan ca să-l invite pe Nixon încă din luna februarie a anului 1969. Nu exista o invitație oficială scrisă, Bogdan îl invita prin viu grai pe Nixon, într-un mod foarte insistent, dar totuși precaut și respectuos, reînnoind invitația în fiecare lună, dorind să obțină ca Nixon să viziteze mai întâi România, și numai după acela să se ducă la Moscova³⁴.

La început, Nixon ignora invitația, cel puțin asta este părerea autorilor lucrării de sinteze foarte valoroase referitoare la relațiile româno-americane, Harrington și Courtney. Probabil însă că nu era vorba de dezinteres, numai că realistul președinte al SUA nu supraaprecia importanța României. Nixon a preferat să viziteze mai întâi aliați de încredere ai Statelor Unite din Europa de Vest să negocieze cu Moscova în vederea unei ieșiri corecte, fără pierderea prestigiului din războiul din Vietnam. Nu a obținut însă cea ce vroia, iar după ce nu mai vedea nici o șansă că Uniunea Sovietică va arăta bunăvoință față de tentativele SUA, a hotărât să accepte invitația lui Ceaușescu, cu toată opoziția Departamentului de Stat, a cărei conducere era categoric împotriva acestei vizite, deoarece se temeau că vizita ar dăuna relațiilor americano-sovietice³⁵.

De ce tocmai România? De ce nu o altă țară din Europa de Est? În timpul cultul personalității lui Ceaușescu, în decembrie 1982 a apărut următorul text în „Cronica”, atribuit lui Nixon, citat de Anneli Ute Gabányi:

„În momentul în care am început în anul 1969, turneul în jurul lumii, am spus lui dr. Kissinger și celorlalți care se ocupau de pregătirea vizitei că o etapă a acestuia trebuie să fie România. Kissinger m-a întrebat: de ce România? Am spus: pentru că acolo este președintele Ceaușescu și noi acolo am putea învăța ceva. Consider că nu este doar un simplu compliment afirmând că președintele Ceaușescu, prin înțelegerea atât de profundă a marilor probleme ale lumii, poate contribui și contribuie la soluționarea problemelor globale celor mai arzătoare ale omenirii.”

Totuși, autoarea ține să precizeze că acest text nu este de găsit nici în memoriile lui Nixon și nici în ale lui Kissinger³⁶. E posibil ca asemenea cuvinte n-au fost rostite de Nixon. Este foarte puțin probabil că Nixon ar fi vrut să învețe ceva de la Ceaușescu- în acest caz, vizita ar fi fost mult mai lungă, sau ar fi avut loc vizite mult mai dese- și nici că ar fi fost atât de entuziasmat de „*înțelegerea atât de profundă a marilor probleme ale lumii*” de către un mic dictator megaloman. Nu trebuie însă exclus nici factorul emoțional, deși nu trebuie supraestimat nici acesta.

În primul rând, rebelul din blocul sovietic nu era atât de important pentru forța pe care îl reprezenta, ci pentru că era o posibilă punte spre o altă țară, foarte importantă pentru conceptul despre lume nixonian și kissingerian: China. Pentru făuritori politicii externe americane din această perioadă era un scop major scoaterea Chinei comuniste de pe orbita sovietică și urmărirea cu satisfacția neînțelegerii teritoriale și ideologice sino-sovietice, pe care vroiau să le exploateze cât se poate de bine. Pentru Nixon și Kissinger conta mai puțin că Mao Zedong era un dictator sângeros, ci faptul că această putere poate fi transformat din dușman ideologic în aliat strategic împotriva Moscovei. Iar folosit ca canal de comunicare, România părea să a fi convenabilă. Kissinger scrie într-unul din cărțile lui: „*Ne gândeam că Beijingul ar putea să prefere o țară comunistă ca canal: am ales România*”³⁷. Într-o altă carte de-al lui Kissinger pomenește de faptul că Ceaușescu ar fi acceptat rolul de intermediar, dar chinezi refuzau acest lucru, deoarece erau prea neîncredători, temând de penetrația prea bună a structurilor românești de către agenți secreți sovietici³⁸.

Nu era de neglijat nici imaginea creată de acțiunile României, poziția de autonomie pe care acesta încerca să adopte. Acest lucru trebuia încurajat, iar pentru Nixon era important să dea

³⁴ Harrington, *op. cit.*, p. 273.

³⁵ Harrington, *Ibidem*, p. 274-276.

³⁶ Anneli Ute Gabányi, *Cultul lui Ceaușescu*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 364.

³⁷ Henry Kissinger, *Years of Upheaval*, Boston, Toronto, Little Brown and Company, 1982, p. 46.

³⁸ Idem, *White House Years*, Boston, Little Brown and Company, 1979, p. 181.

o înțepătură sovieticilor, un semn că se pot crea neplăceri și pentru sovietici în zona lor de influență, așa cum au fost create neplăceri și americanilor în zonele lor de influență. Am avut posibilitatea de-a discuta cu profesorul Dennis Deletant, bun cunoscător atât a țării noastre, cât și a Occidentului, a cărui părere este că Nixon și consilierii lui și-au dat seama foarte bine de poziția de autonomie adoptată de Dej, continuată de Ceaușescu și doreau să încurajeze Ceaușescu în sensul continuării acestei linii, și considerau totodată că România poate să devină un „*ghimpe în coasta sovieticilor*”³⁹. Un alt expert recunoscut al relațiilor internaționale, Jeszenszky Géza, fostul ministru de externe maghiar, considera că Nixon avea două motive de a acorda interes României: primul era profitarea de orice neînțelegere din cadrul blocului sovietic, și un mesaj de atenționare dat Uniunii Sovietice, care în această perioadă era din ce în ce mai activ în Africa și America Latină. În timpul convorbirii noastre excelența sa a ținut să amintească și de acea opinie idealist-realistă din gândirea americană care spune, că cât timp o dictatură este de neclintit, prietenia americană poate fi de mare folos celor asupriți din țara respectivă, deoarece prin mijloace pașnice se pot face presiuni subtile asupra regimului în scopul liberalizării acestuia⁴⁰. La Catherine Durandin apar mai multe citate, care însă n-au referințe, care sugerează că pentru conducerea americană era importantă perspectiva neliniștirii sovieticilor în cazul țărilor din Europa de Est. Conform acestor citate, Nixon i-ar fi spus lui Kissinger „Henry, cred că i-am putea înțepa pe amicii noștri de la Moscova multiplicând vizitele noastre în țările Europei de est.” Tot în același context, Kissinger spunea despre Nixon: „Principalul său obiectiv erau sovietici, căci ei erau convinși că noi jucăm un joc chinezesc.” Un consilier de-al lui Nixon ar fi adăugat: “Nixon avea nevoie de un Holly-joker pe masă și de cărți tari”⁴¹. Kissinger pomeneste și el de acest motiv, considerând că acesta era una din cele două mari motive de vizită, adică tachinarea sovieticilor. Kissinger era de acord și el cu această mișcare, deoarece era conștient de faptul că comunismul est- și central-european este unul forțat de sovietici asupra popoarelor și cât timp sovietici încearcă să întoarcă țările vest-europene împotriva Statelor Unite, i se părea normal ca Statele Unite să utilizeze exact același metodă în Europa de Est⁴². Acest obiectiv strategic dacă se realiza putea să aibă consecințe asemănătoare conflictului sino-sovietic, și trebuia încercată, cât timp nu reprezenta nici un risc major.

Și, până la urmă, nu se poate neglija într-adevăr, nici factorul emoțional, faptul că România avea de ce să-i fie dragă lui Nixon. Este clar, că dacă individul avea posibilitatea de a alege, nu alegea o țară ca destinație unde înainte era umilit, ci una în care era respectat și se simțea bine. Este adus ca argument și de Kissinger faptul că Nixon era bine primit în România și din acest motiv dorea să-l viziteze și ca președinte⁴³, informația fiind preluată și de Pacea⁴⁴.

După ce decizia a fost luată la nivel de vârf, Kissinger a luat legătura prin telefon cu Corneliu Bogdan în 21 iunie și i-a adus la cunoștință că președintele american pleacă în iulie la un turneu în jurul lumii și l-a întrebat dacă ar putea fi primit în București în data de 2-3 august. În decursul a 48 de ore, în 23 iunie a venit răspunsul oficial că guvernul României îl primește cu bucurie pe președinte, deși trebuie amânată din această cauză congresul general de partid, la care a fost invitată și o delegație sovietică de rang înalt. În mod oficial vizita a fost anunțată în SUA la 28 iunie, și Kissinger a spus presei, că această vizită nu este o mutare antisovietică⁴⁵. Kissinger între timp s-a întâlnit și cu doi specialiști în probleme românești: cu profesorul de științe economice John Montias de la Yale și cu profesorul de istorie Stephen Fischer-Galați din Colorado, cu

³⁹ Dennis Deletant, Interviu dat autorului.

⁴⁰ Jeszenszky Géza, Interviu dat autorului.

⁴¹ Durandin, *op. cit.*, p. 98.

⁴² Kissinger, *White House Years...*, p. 155.

⁴³ Kissinger, *Ibidem*, p. 156.

⁴⁴ Pacea, *op. cit.*, p. 99.

⁴⁵ Kissinger, *White House Years...*, p. 156.

care a discutat mai pe larg, fiind conștient de nevoia unei strategii bune. Publicul românesc a fost informat despre vizită prin televizor la data de 4 iulie, când a fost difuzată un material de 50 de minute cu ocazia zilei naționale a SUA și totodată a început și propaganda de presă⁴⁶.

Vizita lui Nixon a fost mediatizată pe larg atât de presa de propagandă românească, cât și de presa occidentală. Deși acele momente care nu erau accesibile presei nu pot fi în acest moment reconstituite după materiale de arhivă românești, acestea fiind inaccesibile după 34 de ani de la evenimente, însă din fericire în cazul americanilor aceste materiale se află - majoritatea lor - pe Internet, scanate și puse la dispoziția tuturor celor interesați. Pe baza profilului de presă și a materialelor arhivistice aflate în posesia bibliotecii Fundației Nixon se poate reconstitui destul de bine marea parte a evenimentelor, povestea discuțiilor aflate în presă și a celor oficiale sau neoficiale, mai confidențiale, dar care nu se desfășurau între patru ochi.

România nu era prima stație a turneului din jurul lumii, și nici ultima: Nixon în drumul lui spre casă a mai oprit în Marea Britanie. Vizita nu a fost foarte lungă, dar a fost urmărită cu atenție deosebită. Pregătirile de primire au început cu mult înainte de sosirea primului om al Americii, dar în presa scrisă nu exista o propagandă deosebită, accentul fiind pus pe realizările economiei, mai ales pe plan industrial, a României. În data de 4 iulie însă Ceaușescu adresează o telegramă într-un ton foarte călduros lui Nixon, telegrama apărând pe prima pagină a ziarului *Scânteia*⁴⁷. Motivația este clară: nu trebuia enervat nici chiar până la o limită critică nici ursul sovietic. Nu se poate spune însă că românii de rând nu primeau informații bune și precise privind politica mondială, deoarece ultimele pagini ale cotidianului național erau dedicate știrilor internaționale. Dennis Deletant ca observator imparțial de cetățenie engleză avea impresia tot timpul că Ceaușescu era profund marcat de reacția negativă a lui Brejnev privind atitudinea lui referitoare la invazia în Cehoslovacia, și tot timpul căuta să obțină garanții, cel puțin la nivel declarativ din partea americanilor privind statutul aparte a României, chiar dacă țara lui era membră în Tratatul de la Varșovia⁴⁸. America însă era departe, iar Uniunea Sovietică era țară vecină și prietenă, gata oricând să intervine în cazul în care realizările socialismului ar fi fost în pericol, așa că trebuia luată mai încet cu propaganda. Asta însă nu înseamnă că nu ar fi fost ascunse referiri de simpatie în ziare asupra americanilor, și chiar asupra președintelui Nixon.

Luna iulie era o lună foarte agitată pentru președintele Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, acesta efectuând vizite în mai multe județe. Numai cu o zi înainte însă de vizita lui Nixon a primit un grup de profesori americani, care însă au venit într-o calitate deosebită: făceau parte din seminarul profesorilor pentru pace. La primire au luat parte și Ion Gheorghe Maurer, Paul Niculescu-Mizil, Leonte Răutu, Ștefan Voitec, Dumitru Popescu, Mihai Dalea. Erau prezenți și alte persoane importante din ierarhia comunismului român, cum erau ministerul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, Pompiliu Macovei, președintele Comisiei de Stat pentru Cultură și Artă, ministrul învățământului Ștefan Bălan, președintele Academiei, Miron Nicolescu și Miron Constantinescu. Nu era întâmplătoare această „comisie” numeroasă de primire, deoarece indiferent de felul desfășurării convorbirilor la nivel de vârf - în privința cărora Ceaușescu putea să aibă speranțe mari, dar nu putea să fie sută la sută sigur - trebuia obținută, pentru orice eventualitate, sprijinul acestor domni respectabili, membri ai mișcării pentru pace. Și acest lucru chiar a avut loc, deoarece convorbirea lui Ceaușescu cu Jerome Davis, conducătorul grupului trăda o pregătire foarte bună a dictatorului român, care spunea exact ceea ce vroia să audă oaspetele prețios.

Ca și în cazul altor evenimente, atât *Scânteia*, cât și cotidianul în limbă maghiară, *Igazság* reproduceau textul exact în același stil și mod, iar traducerea în maghiară se făcea cu preluarea perfectă a textului românesc. Ceaușescu, fiind pregătit să spună cuvinte dragi urechilor unor activiști idealiști de pace, au spus printre altele:

⁴⁶ Harrington, *op. cit.*, p. 278.

⁴⁷ *Scânteia*, 4 iulie 1969, p. 1.

⁴⁸ Interviu realizat cu Dennis Deletant.

„Am auzit că grupul dumneavoastră face parte din Seminarul pentru Pace din Statele Unite ale Americii. Noi, români, apreciem în mod deosebit pe toți cei care își consacră eforturile luptei pentru înțelegere și pace între popoare”. Nu uită nici să facă referire la un eveniment recent, care putea mângâia mândria oricărui american, chiar dacă acesta nu era un patriot în sensul clasic al cuvântului: ajungerea omului pe Lună, referirea fiind plasată însă într-un cadru general: „În condițiile de astăzi, când popoarele obțin succese mari în dezvoltarea forțelor de producție, a științei și culturii, când omul a pătruns în Cosmos și a ajuns pe Lună, dezvoltarea colaborării între state, salvagardarea păcii constituie una din cele mai arzătoare probleme ce preocupă întreaga omenire, care trebuie să-și găsească rezolvarea.”

Apoi a luat cuvântul conducătorul grupului, Jerome Davis, care după ce a rostit cuvintele de curtoazie, a trecut repede la întrebări, prima fiind referitoare la o problemă spinoasă, cel al războiului din Vietnam, în legătură cu care Ceaușescu putea să exprime dorința tuturor conducători socialiști, bineînțeles în termeni limbii de lemn, care puteau să-i bucure foarte mult pe naivi activiști pentru pace. Începând cu remarca că nu dorește să se amestece în seminarul oaspeților distinși, trebuie să declare că este de acord cu concluzia că Statele Unite trebuie să se retragă imediat și în mod necondiționat din Vietnam. Ceaușescu a primit astfel posibilitatea să spună că „în ce privește poziția guvernului român, este cunoscut că de la început ne-am pronunțat împotriva acestui război, pentru încetarea lui, pentru retragerea trupelor SUA din Vietnamul de sud, astfel ca poporul vietnamez să poată hotărî singur asupra dezvoltării sale- inclusiv asupra problemei unificării - fără nici un amestec din afară. Și astăzi avem aceeași poziție. Noi considerăm că, cu cât se va ajunge mai repede la încheierea războiului, la retragerea trupelor, cu atât va fi mai bine pentru interesele păcii generale.”

Aceste fraze pompoase au făcut o impresie profund plăcută asupra americanului, care și-a exprimat bucuria în legătură cu poziția conducătorului român și și-a exprimat speranța în faptul că Ceaușescu va încerca și va reuși să-l convinge pe Nixon despre necesitatea încetării războiului. În răspunsul lui, Ceaușescu primadată a aruncat mingea înapoi pe terenul oaspeților, exprimând că „după părerea mea, sarcina revine poporului american, deci și dumneavoastră; noi vă urăm să obțineți rezultate cât mai bune...” „și a trecut repede la ilustrarea marilor realizări al economiei românești, despre care a vorbit mai pe larg, legătura între cele două subiecte fiind faptul că nu existe probleme între cele două țări, Statele Unite și România. Profesorul Davis a fost impresionat într-un mod plăcut și de acest răspuns, trecând la întrebări mai generale, la care însă era ușor să se răspunde în limba de lemn, dând chiar posibilitatea lui Ceaușescu să facă o retorică anticapitalistă moderată, exprimând gândul că până la urmă socialismul va învinge capitalismul peste tot în lume, dar până atunci trebuie să se realizeze o conviețuire pașnică între cele două sisteme. Răspunsurile profesorului Davis nici nu aveau cum să fie mai bune decât au fost pentru oficiali români, făcându-le o propagandă mai valoroasă decât cea autohtonă prin afirmațiile sale făcute, dintre care trebuie citate numai două: „înțeleg că Statele Unite ar trebui să dezvolte comerțul cu România, cu China, cu toate țările lumii; prin acesta ar ajuta la promovarea păcii” și cuvintele finale de mulțumire adresate lui Ceaușescu: „Vă mulțumim foarte mult pentru contribuția pe care o aduceți la înțelegere, la pace”⁴⁹.

Ceaușescu a înregistrat fără orice îndoială, un succes cu ocazia acestei întrevederi. Pentru a înțelege mai mult acest lucru, trebuie înțeleasă atitudinea idealiştilor luptători pentru pace, care au deseori inclinația ca să-și schimbe politica propriei lor țări în primul rând, iar accentuând neajunsurile din propria lor țară, deseori nu fac diferență între politica acestuia, chiar dacă este una democratică, și adversarii acestuia cu regim totalitarist, în naivitatea lor aducând la același nivel neajunsurile administrative și juridice din țara lor- neajunsuri care există în orice

⁴⁹ *Scântea*, 1 august 1969, p. 1, 5; *Igazság*, 1969 Augusztus 1, p. 1, 7.

țară, deoarece până în prezent, sistemul social și politic perfect, care să asigure bunăstare și prosperitate reală tuturor cetățenilor, nu a fost descoperit- cu represiunile dintr-un stat totalitar. Iar astfel acești oameni binevoitori s-au transformat într-un oarecare sens într-o coloană a cincea a sistemului socialist, și în propagandiști unor dictatori vicleni, cum era și Nicolae Ceaușescu. Deoarece este foarte greu de crezut că fostul ucigaș de la Slatina și activistul de partid cu mână de fier și viitorul tiran sângeros tocmai în această perioadă ar fi avut o criză de personalitate, care l-ar fi transformat în campionul păcii mondiale. Dar nici nu era atât de important realitatea, cât imaginea creată, mai ales pe plan propagandistic. Prin discursul foarte inteligent, Ceaușescu a obținut bunăvoința și sprijinul acestor oameni, așa cum va obține și cel al lui Nixon în zilele în care urmează.

În ziua următoare, președintele american a aterizat pe aeroportul Otopeni, recent terminat cu deținuți comuni și inaugurat. Între cei care asistau la coborârea lui din avion se afla și Dennis Deletant, bursierul doctorand din partea Marii Britanii în București, care era interpretul prestigiosului companie de televiziune americană, American Broadcasting Corporation (ABC), care avea o echipă puternică de jurnaliști, la fel cum și celelalte două companii, National Broadcasting Corporation (NBC) și Columbia Broadcasting Corporation (CBC)⁵⁰. După ce a fost felicitat de Ceaușescu, Nixon a rostit un discurs lung în jurul orei 12:40 la Otopeni, în care a ținut să-și exprime fericirea simțită asupra primirii călduroase și a ținut să vorbească despre vizita lui din 1967, cu ocazia căruia a avut discuții „foarte folositoare” cu oficialitățile românești. A ținut să se refere însă și asupra faptului că vizita lui este una istorică, fiind prima vizită a unui președinte american în România, prima vizită a unui președinte american într-o țară socialistă din această regiune a Europei. După acesta a vorbit despre un subiect foarte plăcut urechilor comuniștilor români, mai exact a făcut referiri asupra aterizării astronautilor americani pe Lună, și și-a exprimat speranța în realizarea unei păci juste mondiale. „Cred că dacă oamenii au putut ajunge pe Lună, pot ajunge la o înțelegere și aici, pe Pământ.” Răspunsul lui Ceaușescu a fost și ea unul prietenos, din care a reieșit speranța că se poate realiza o cooperare cu avantaje reciproce pe plan economic, cultural și științific, totodată exprimându-și acea părere care va servi ca bază a represiunilor interne: inviolabilitatea suveranității naționale, care trebuie să fie baza cooperării internaționale și a unui sistem de securitate mondială⁵¹.

În presa românească se observă vizibil interesul acordat vizitei acestui oaspete foarte important, mai ales prin faptul că acestui subiect îi sunt dedicate primele pagini, în 3 și 4 august în întregime, iar imaginea creată lui Nixon este cât se poate de favorabilă, făcând să treacă însă la ridicarea în slăvi al acestuia. Presa comunistă română a făcut o evoluție mare, în decursul deceniilor imaginea creată președintelui american, fiind în vremurile bune – în anii începutului războiului rece – principalul „ațățător la război”, capul imperialiștilor cei răi care probabil că nu aveau altă treabă decât să caute să-i necăjească pe săraci comuniști, într-un om ca oricare altul, ba chiar mai mult, o figură jovială, binevoitoare. În ziua sosirii președintelui în România apare un articol intitulat „Președintele Statelor Unite ale Americii, Richard Nixon, sosește azi în țara noastră”. În subtitlu se ține să se afirme că vizita este efectuată la invitația lui Ceaușescu (lucru infirmat de memoriile lui Kissinger și de opera bine documentată a lui Harrington și Courtney, care însă nu erau publicate), iar articolul conține de fapt o scurtă biografie a președintelui. Chiar la începutul prezentării se ține să afirme că Nixon s-a născut într-o familie de mici fermieri (deci este de origine „sănătoasă”, conform ideologiei de partid comunist) și elogiaza rezultatele bune ale acestuia din timpul studiilor, și pomeneste de faptul că a luptat în război. Trece relativ repede peste primii ani de activitate politică a acestuia, deoarece nu ar fi fost foarte plăcut să se mediteze asupra anticomunismului oaspetelui de rang înalt. Se afirmă că în momentele de suferință ale

⁵⁰ Interviu cu Dennis Deletant.

⁵¹ www.nixonfoundation.org, *Public papers of President Richard Nixon*. 1969 August, 307.

președintelui Eisenhower, Nixon „a îndeplinit cu competență funcțiile cheie ale președintelui.” Alte cuvinte de laude la adresa personalității acestuia se găsesc în frazele care se referă la campania electorală din 1968, când activitățile desfășurate de el scot „în evidență calitățile sale de om politic”. Un alt articol (care poate fi perceput și fiind continuare primului, aflându-se chiar în același coloață cu acesta) urează bun venit în titlu președintelui Americii și este semnat de N. Rădulescu. Articolul vorbește frumos despre realizările poporului american „cunoscut la noi, ca și în întreaga lume, pentru capacitățile sale creatoare.” Ideea principală este cea a păcii în general, care oferă autorului ocazia să ridice în slăvi politica României, care joacă un rol activ în promovarea ideii de pace pe plan mondial și citează din discursul lui Ceaușescu rostit nu de mult la Cluj – discurs publicat și el la vremea lui – care se referă la dorința de colaborare cu America pe planul științific, cultural și economic. Apare și ideea intangibilității suveranității naționale în articol⁵².

În legătură cu aceste două articole, mai ales cu cea primul, trebuie menționat un lucru. Desigur, unui oaspete nu i se poate face un portret negativ, dar totuși, Richard Nixon era o personalitate cu o biografie care putea să fie prezentată într-un mod simpatic fără să trebuiască ca cel care făcea acest lucru să se abată de la linia ideologică socialistă. Se putea accentua originea „micului fermier”, care până la urmă, deși este președintele statului cel mai imperialist din lume (de altfel, expresia de imperialism lipsește cu desăvârșire din presa acestor zile, fiind preferat termenul mai moderat și deloc jignitor capitalist) este un fiu al poporului. Ziariștii români au avut noroc cu acest lucru, de exemplu ar fi fost mult mai greu să-l prezinte pe John Kennedy într-un asemenea context, despre acesta fiind știut că este fiul unei familii foarte bogate, cu mari tradiții în lumea banului și al capitalului. De altfel era un noroc mare și din punctul de vedere a conducerii române că trebuia negociat cu Nixon și nu cu un bogătaș din clasele superioare ale societății americane, aparatecii comuniști simțind în general un dispreț amestecat cu ură față de reprezentanții claselor bogate, sentimentul izvorând dintr-un complex de inferioritate, amestecat cu invidie față de indivizii care au pornit dintr-o poziție mai avantajoasă. Iar puritanul Nixon era o figură mult mai convenabilă pentru prezentările de propagandă decât orice alt președinte american de dinaintea lui.

În presa zilelor următoare primele două pagini al cotidianului „Scânteia” sunt dedicate informării publicului privind evenimentele vizitei lui Nixon. La fel se întâmplă în cazul ziarului „Igazság”, care, fiind de un format mai mic, dedică mai multe pagini acestui lucru, dar nu neapărat primele poziții (de exemplu, în numărul din data de 2 august articolul de gardă este dedicată pregătirilor pentru congresul de partid, iar articolele laudative lipsesc).⁵³ Din data de 3 august încep însă prezentările pe larg ale evenimentelor care au avut loc în timpul vizitei lui Nixon.

Astfel, sunt reproduse discursurile ținute atât de Ceaușescu, cât și de Nixon, fără cenzură, aceste discursuri putând fi verificabile și în Biblioteca prezidențială Nixon. Reportajele sunt corecte, fără substrat ideologic vizibil și descriu evenimentele vizibile, pe tot parcursul prezenței în țară a președintelui american. Articolele au mai mult un ton oficial, narativ, folosind epitete foarte rar, și chiar și atunci când se folosesc, sunt folosite în context în care s-ar integra perfect și în alte împrejurări, vorbind de „deosebită cordialitate”, „atmosferă de înțelegere reciprocă”, etc. Se fac fotografii nu numai cu cei doi lideri pe primul plan, ci apare și o fotografie pe prima pagină a celor doi cu soțiile lor, iar o înștiințare mai scurtă, dar deloc neglijabilă de pe pagina a doua vorbește despre primirea doamnei Patricia Nixon de Elena Ceaușescu, ocazie cu care prima doamnă a vizitat palatul pionierilor⁵⁴. Impresiile tânărului interpret Dennis Deletant erau că, într-adevăr, atmosfera era extrem de prietenoasă și cordială la nivel înalt, și nu numai din punctul de vedere al românilor, dar și din spusele americanilor reieșea acest lucru. Din

⁵² *Scânteia*, 2 august 1969, p. 1.

⁵³ *Igazság*, 1969 augusztus 2.

⁵⁴ *Scânteia*, 3 august 1969, p. 1-2.

anturajul numeros al lui Nixon făceau parte cei mai importanți oameni de-ai lui, Haldermann, Ehrlichmann și Kissinger, pe lângă mulți alți experți, grupul de negociatori români nefiind nici el mai puțin numeros, pe primul pan aflându-se însă foarte clar cei doi președinți: din spusele lui Deletant reiese ceea ce reieșea și din presă, adică că Ceaușescu era pe departe figura dominantă a românilor, și în mijlocul atmosferei de prietenie, a reușit să impună un ton de egalitate cu americanii. Am ținut să întreb de personalitatea Elenei Ceaușescu, însă se pare că în aceste vremuri ea nu era o personalitate atât de marcantă cum va deveni în anii optzeci⁵⁵, deși a avut importanța ei fiind soția președintelui Consiliului de Stat. Desigur, a avut și ea rolul ei în primirea înaltei oaspete, însă nu a exercitat o influență atât de vizibilă asupra negocierilor soțului ei.

Sunt interesant de analizat toasturile spuse cu ocazia dineului oficial oferit în clădirea Consiliului de Stat de către Ceaușescu înalților oaspeți, ocazie cu care în lungile discursuri ale celor doi au fost rostite câteva fraze care pot să ofere câteva indicii referitoare la modul de decurgere a negocierilor. Nixon și-a rostit discursul la ora 9:30, și chiar la început, în formula de curtoazie a ținut să menționeze că nicăieri nu a avut parte de o primire atât de călduroasă cum a avut parte în România – nici nu trebuia să mintă deloc – și de faptul că a fost profund impresionat de acest lucru. A vorbit despre asemănările dintre România și Statele Unite, care amândouă se bucură de o diversitate geografică, despre națiunile în componența cărora se găsesc mai multe popoare în cazul amândurora (desigur, aici, conform concepției americane despre națiune, folosește termenul în sensul ei de locuitori ai unei țări, cei aparținând la o națiune fiind cetățenii unei țări, și nu în sensul ei etnolingvistic), a vorbit însă și de diferențe. De faptul că cele două țări au două sisteme sociale diferite, dar acest lucru nu trebuie să influențeze în sens negativ relațiile. După ce a vorbit despre idealul păcii, a intrat pe subiecte mai specifice, luând pe rând problema păcii în Asia, Europa și Orientul Mijlociu. În legătură cu Asia a ținut să precizeze că trebuie asigurată securitatea, independența și dezvoltarea națiunilor Asiei, iar Statele Unite va lua asupra ei povara necesară pentru realizarea acestui lucru, dar nu spunea, în ce sens, aici afirmația lui poate fi interpretabilă. În cazul Europei a pus clar vizibil accentul pe necesitatea negocierilor și rezolvarea disputelor în acest mod, exprimând dorința Statelor Unite privind negocierea problemelor armelor strategice. A vorbit și de necesitatea unei păci în Orientul Mijlociu, nu a exprimat însă cum dorește să realizeze exact acest lucru. După acestea, a ținut să se întoarcă asupra unui discurs mai general: astronauți pe Lună, primirea călduroasă care nu era adresată atât persoanei lui sau a soției, cât poporului american, ca să-și încheie discursul cu cuvintele lui Eminescu. Răspunsul lui Ceaușescu a fost și el lung, iar în introducerea acestuia, conducătorul României a ținut să se refere la marile realizări ale socialismului român, sistem care a fost instaurat după ce țara a scăpat de jugul fascist, atât datorită propriei lupte, cât și ajutorului altor popoare, cum era și cel american. A ținut mult să prezinte cu mândrie, în stilul și vocabularul caracteristic cuvântărilor oficiale interne, realizările socialismului pe planul social, științific și cultural, foarte înțelept însă, nu a intrat în detalii plictisitoare. A felicitat și el aterizarea omului pe Lună, subliniind că în acest lucru vede o victorie a minții umane, un rezultat al cercetării pașnice. A intrat însă și pe terenul discursului ideologic, precizând că România pune accent, ca țară socialistă, pe dezvoltarea relațiilor cu alte țări socialiste, care împărtășesc același sistem social, dar dorește dezvoltarea relațiilor și cu alte țări, de pe tot globul pământesc. A exprimat poziția României referitoare asupra războiului din Vietnam, însă într-un mod în care nu putea să-și jignească oaspeții în mod vizibil, când a vorbit de faptul că speră că negocierile de la Paris vor conduce la retragerea trupelor din țară și că poporul vietnamez va primi posibilitatea să-și decidă soarta liber. În legătură cu Orientul Apropiat, a intrat în alte detalii și a vorbit despre necesitatea retragerii trupelor israeliene din teritoriile ocupate. Acestea însă erau trecute în revistă, dedicând mai mult spațiu problemei securității de pe continentul european. Și-a exprimat poziția că situația

⁵⁵ Interviu cu Dennis Deletant.

ar fi influențată favorabil de o conferință europeană generală a statelor de pe continent. Pe sfârșitul discursului a ținut să aprecieze faptul că România și Statele Unite vor putea colabora împreună pentru cauza păcii mondiale, pentru o lume fără război, iar după ce aceste cuvinte mărețe au fost spuse, a propus toastul pentru victoria păcii în lume și pe sănătatea celor prezenți⁵⁶.

Ziua următoare a continuat vizita, gazdele organizând un program plin oaspeților. Au continuat convorbirile oficiale, din care se găsesc în presă numai referiri generale privind subiecte foarte generale, cum ar fi problema păcii și extinderea bunei colaborări. Ceaușescu a ținut să-și ducă oaspetele prin București, să-i arate proiectul cartierului în construcție Titan și să-l ducă să viziteze Muzeul Satului⁵⁷. Și Kissinger, care de obicei nu acordă importanță mare acestor detalii, a ținut să menționeze că Nixon a vizitat o piață și o școală de dans popular și că a dansat cu Ceaușescu, cea ce i-a determinat pe ziaristii „New York Times” să scrie cu entuziasm că Statele Unite sunt simpatizate în Europa de Est⁵⁸. Atmosfera deci era extrem de prietenoasă, mai ales între cei doi lideri, iar cu ocazia pozelor, „fotografiile se chinuie să înalțe statura mică a românului, când cei doi sunt fotografiați împreună”⁵⁹.

Cu ocazia mesei oficiale în 3 august, au fost rostite alte discursuri de către cei doi lideri, care însă nu au apărut în ziarul „Scânteia”, deși puteau fi publicate. Aceste discursuri nu conțineau tente agresive de politică, au avut mai mult un stil glumeț, caracteristic oamenilor care recent s-au eliberat de un mare stres. Nixon a vorbit despre faptul că îi pare rău că nu i-a putut primi pe oaspeți în clădirea Ambasadei Americane, care este prea mică și neîncăpătoare, și de hotărârea lui de a construi o clădire mai mare, iar „după ce am văzut splendidul proiect de locuințe din Titan, sunt sigur că vom găsi un arhitect bun pentru reședință.” O specialitate a mesei era că toate gustările erau realizate din alimente aduse din America, iar muzica a fost oferită de trupa de muzică a U. S. Air Force din Wiesbaden. Răspunsul lui Ceaușescu nu a fost mai lipsit de haz și de prietenie, când și-a cerut scuze pentru programul prea plin, deoarece nu și-au lăsat oaspeții să se odihnească și amenințat că poate că ar trebui desființate cele două blocuri militare, și competiția să fie transferată pe planul muzicii⁶⁰.

Înainte de plecare, în drumul spre aeroport, Nixon a mai făcut un gest frumos și impresionant: s-a dat jos brusc din mașină și a început să dea mână cu mulțimea înconjurătoare, exemplul lui fiind urmat și de Ceaușescu, care probabil era fericit că putea să demonstreze și printr-un eveniment spontan lui Nixon simpatia românilor față de America⁶¹.

La 3:53 Nixon s-a adresat pentru ultima oară cu această ocazie românilor pe teritoriul românesc, pe aeroportul Otopeni, ocazie cu care a rostit câteva cuvinte de mulțumire lui Ceaușescu, și și-a exprimat speranța în viitor. Răspunsul lui Ceaușescu a fost și el unul scurt, foarte cald și prietenos, iar dacă Nixon și-a terminat cuvântarea cu cuvinte românești („Trăiască prietenia noastră. La revedere”), Ceaușescu i-a urat „bon voyage”⁶². Acestea fiind spuse, președintele american și anturajul său au urcat în avion. Din ziarul „Igazság”, din ziua următoare, putem afla că înainte să ajungă acasă, s-a mai oprit pe o bază militară din Anglia⁶³.

Vizita lui Nixon a fost efectuată cu mult fast și energie, atât din partea americană, cât mai mult din partea română, care avea speranțe foarte mari în legătură cu acest eveniment. După ce Nixon a părăsit țara în siguranță, Ceaușescu avea toate motivele să fie satisfăcut: a reușit să organizeze o primire fastuoasă, de zile mari, fără incidente, ocazie cu care și-a putut afirma

⁵⁶ www.nixonfoundation.org, *Public Papers of President Richard Nixon*. 1969 august, 308.

⁵⁷ *Scânteia*, 4 august 1969, p. 1-2.

⁵⁸ Kissinger, *White House Years...*, p. 157.

⁵⁹ Durandin, *op. cit.*, p. 98.

⁶⁰ www.nixonfoundation.org, *Public Papers of President Richard Nixon*. 1969 August, 309.

⁶¹ Durandin, *op. cit.*, p. 98.

⁶² www.nixonfoundation.org, *Public Papers of President Richard Nixon*. 1969 August, 310.

⁶³ *Igazság*, 1969 augusztus 5.

poziție de lider independent de superputerea comunistă, primind șeful de stat a superputerii din tabăra cealaltă, iar în urma primirii reușite și călduroase, la fel ca și în urma concluziilor negocierilor, putea să aștepte numai la bine din partea acestuia. Nu s-a pus însă deloc accent propagandistic asupra acestui succes în zilele următoare vizitei, probabil din două mari motive: nu trebuia exagerată importanța unei vizite simple – așa trebuia să creadă vecinii, că nu a fost vorba decât de o vizită simplă, nimic mai mult – astfel degradându-se în fața occidentului și creând dușmani în lagărul socialist, iar al doilea era un motiv mult mai prozaic și intern: trebuia pusă accent pe organizarea grandiosului congres de partid.

În luna august 1969 a avut loc un eveniment major atât în istoria României, cât și al războiului rece: era prima ocazie cu care un președinte american în calitatea lui de președinte a vizitat România și era prima ocazie cu care un președinte american a vizitat o țară comunistă din Europa de Est. Nu era însă vorba de o simplă vizită oficială, fără miză, ci a avut consecințe importante.

Conducerea americană a fost pe deplin satisfăcută de vizită. Nixon a vrut în primul rând două lucruri: să dea un avertisment sovieticilor ca să nu mai fie atât de siguri în propria lor ogradă⁶⁴ și să găsească un eventual mesager spre China. Se știe că Ceaușescu ar fi acceptat rolul de intermediar, însă nu era acceptat acest lucru de către chinezi⁶⁵. Chiar și așa, gestul lui Ceaușescu a fost apreciat de conducerea americană, chiar dacă în această fază nici măcar Nixon nu avea maximă încredere în Ceaușescu. Cel puțin asta reiese din memoriile lui Kissinger, care scria că în 1969 în decursul întrevederilor era pregătit ca ceea ce se spunea să ajungă la urechile liderilor sovietici, așa că a spus că Statele Unite doresc să realizeze relații bune atât cu Uniunea Sovietică cât și cu China.⁶⁶ Iar primirea oferită de guvernul României, dar mai ales de către poporul român a impresionat puternic și pe oameni foarte calmi și realiști cum era Kissinger, care scria: „copleșitoarea exuberanță a primirii făcute lui Nixon a fost desigur inspirată și în parte organizată de guvern. Dar chiar dacă această primire a fost pregătită, ea rămâne o demonstrație extraordinară a independenței României față de Uniunea Sovietică. Ar fi fost greu, dacă nu chiar imposibil, să creeze emotivitatea, bucuria, calitatea umană exteriorizată de această manifestație publică. Era profund mișcător răspunsul emoțional dat de populația unui stat comunist salutând în felul acesta prima sa șansă de a-l întâmpina pe președintele unei națiuni care, pentru mulți dintre acești oameni, continua să înfrunghieze, la fel ca în secolul al nouăsprezecelea, simbolul democrației și al libertății omului”⁶⁷.

Observatorul englez a văzut că populația României aștepta foarte mult de la vizita președintelui american⁶⁸. O liberalizare mai accentuată, o viață mai bună, efecte benefice exercitate de influența americană asupra politicii cadrelor din conducerea țării. Cert este că Statele Unite a și făcut multe de acum încolo pentru România. În timpul vizitei s-au înțeles asupra stabilirii reciproce de centre culturale, apoi în noiembrie s-a semnat o înțelegere de schimb, cea ce a permis schimbul de cadre și de studenți, care puteau să studieze în cealaltă țară. În 1970 SUA a acordat ajutor semnificativ după valul de inundații din România⁶⁹. Au urmat și importante favoruri economice: în 1971 România a fost primită în GATT, în 1972 în FMI și în Banca Mondială⁷⁰. Una din consecințele imediate a fost și inițiativa câtorva kongresmeni de-a forma un lobby și a

⁶⁴ Interviu cu Dennis Deletant.

⁶⁵ Henry Kissinger, *Years of Upheaval*..., p. 46.

⁶⁶ Idem, *White House Years*. Boston, Little Brown and Company, 1979, p. 699.

⁶⁷ Kissinger, *White House Years*..., p. 157-158 apud Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 250.

⁶⁸ Interviu cu Dennis Deletant.

⁶⁹ *United States foreign policy. 1969-1970 A report of the Secretary of State*, Washington D.C., Department of State Publication, 1971, p. 30.

⁷⁰ Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*. București, Fundația Academia Civică, 1997, p. 141.

face demersuri insistente pentru acordarea clauzei națiunii cele mai favorizate României⁷¹. Ceaușescu a fost primit de Nixon la rândul lui în Statele Unite de două ori, în octombrie 1970 și în decembrie 1973⁷². Imaginea favorabilă a lui Ceaușescu a persistat și după căderea lui Nixon, Jimmy Carter prezentându-l la rândul lui ca personaj pozitiv cu ocazia primirii lui⁷³.

Sovieticii au reacționat în mod negativ asupra evenimentelor. Brejnev și Kosighin au și boicotat în mod deliberat al X-lea Congres pentru a arăta nemulțumirea lor pentru amânarea acestuia și primirea lui Nixon la București⁷⁴. Din surse sigure se știe că KGB-ul de acum încolo a acordat o atenție specială României: din agenții lor plasați în 1971 cei mai mulți a fost plasați în România, 13 în total, față de numai 7 în Iugoslavia, 7 în Germania de Est, 4 în Ungaria și 3 în Bulgaria. Cu ocazia vizitei lui Ceaușescu la Beijing, Uniunea Sovietică a reacționat cu manevre militare la granița cu România⁷⁵. Relațiile însă nu s-au deteriorat nici o clipă într-un mod critic, iar la rândul ei, România era foarte folositoare pentru Uniunea Sovietică ca un fel de cal troian în lumea occidentală. Din interviul realizat de reporterii televiziunii maghiare „Duna TV” cu Pacea se știe că Securitatea a folosit simpatia recent apărută în Occident pentru infiltrarea economiilor acestor țări cu spioni, care au furat o mulțime de tehnologii bune, care pe filieră românească au ajuns și în posesia sovieticilor⁷⁶. Relațiile româno-sovietice au rămas tot timpul, până la căderea lui Ceaușescu, relativ corecte, dar mai puțin bune decât relațiile sovieticilor cu alte țări în jur, cel puțin la vedere, Ceaușescu fiind un individ util, dar de neîncredere pentru lideri sovietici.

Nu este de neglijat nici simpatia și prietenia lui Nixon față de Ceaușescu, care a apărut în urma vizitei. Acest lucru se datora probabil nu atât faptului că Nixon ar fi fost convins de calitățile bune ale lui Ceaușescu în cât privește morala – președintele realist probabil nu a avut nici un dubiu în privința dictatorului – cât pentru faptul că a văzut în el un om cu care se poate comunica în viitor, pe baza unor negocieri raționale. Ceaușescu, la rândul lui, era conștient de simpatia și prietenia lui Nixon față de el și era foarte supărat după ce în urma cazului Watergate Congresul l-a silit pe Nixon să demisioneze, deoarece el investise speranțe pe termen lung în acest om⁷⁷. Prietenia însă nu s-a terminat după căderea lui Nixon, cei doi ținând o corespondență bună. Ceaușescu, cu ocazia aniversării de 65 de ani, în 1983, a primit următoarea telegramă de la Nixon:

„Încă de prima dată când ne-am întâlnit și am discutat împreună în 1967, am urmărit evoluția dumneavoastră ca om de stat. Vigoarea, spiritul independent, inteligența ascuțită și în special priceperea dumneavoastră de a acționa cu măiestrie atât în problemele interne, cât și internaționale, vă situează în primele rânduri ale liderilor lumii.

Spun acesta acum, deoarece în momentul în care veți sărbători aniversarea zilei de naștere, veți atinge acea culme proprie oricărui mare lider. La 65 de ani, majoritatea oamenilor sunt gata de pensionare, dar pentru mulți dintre cei mai mari lideri ai lumii anii cei mai eficienți și mai productivi încep de acum încolo.

Sunt sigur că cele mai bune momente pentru dumneavoastră vor veni în a doua decadă ca președinte, continuând același curs îndrăzneț și independent pe care l-ați hotărât pentru poporul dumneavoastră. Doamna Nixon mi se alătură, trimițându-vă cele mai calde felicitări și cele mai bune urări dumneavoastră, și capabilei dumneavoastră soții, tovarășa Elena, și celorlalți membri ai familiei”⁷⁸.

⁷¹ Joseph F. Harrington, Bruce J. Courtney, *Relații româno-americane*, Iași, Institutul european, 2002, p. 281.

⁷² RKirk, Răceanu, *op. cit.*, p. 16.

⁷³ *A kémfőnök becsülete*. Duna Televízió, 2004 (Interviu realizat cu generalul Ion Mihai Pacepa)

⁷⁴ Harrington, Courtney, *op. cit.*, p. 282.

⁷⁵ Cristopher Andrew, Vasili Mitrohin, *The Mitrokhin Archives. The KGB in Europe and the West*, Allen Lane, The Penguin Press, 1999, p. 352.

⁷⁶ *A kémfőnök becsülete*, *loc. cit.*

⁷⁷ Pacepa, *Red Horizons...*, p. 274.

⁷⁸ *Scântea*, 29 ianuarie 1983, apud Anneli Ute Gabányi, *op. cit.*, p. 45.

Desigur, nu toată lumea din rândul occidentalilor sau a intelectualilor prooccidentali din țările socialiste se bucurau pentru proaspăta prietenie româno-americană. Domnul Jeszenszky Géza, valorosul diplomat și expert al relațiilor internaționale mi-a povestit într-una din convorbirile noastre că intelectualii din Ungaria erau dezamăgiți de faptul că președintele Americii promovează prietenia cu un dictator ieftin⁷⁹. Iar cu venirea la putere în SUA a lui Ronald Reagan și politica americană se va schimba vizibil față de dictatorul român megaloman, iar cu această ocazie nici prietenia lui cu Nixon nu va mai conta. Ambasadorul lui Reagan la București, David B. Funderbunk, scrie despre relația de prietenie și admirație reciprocă dintre Ceaușescu și Nixon în felul următor:

„Probabil că Ceaușescu și fostul președinte Nixon sunt prieteni și se admiră reciproc, deoarece ambii au o atracție asemănătoare pentru putere, pentru luarea și păstrarea acesteia. Nixon a jucat un rol de seamă în aceea ce privește acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României și are o considerație deosebită pentru Ceaușescu. Evident, acestea au început atunci când Ceaușescu, dintotdeauna globtrotter și gazdă a invitațiilor la București, l-a primit bine pe Nixon în România în 1967, înainte ca acesta să fi fost ales președinte și pe când părea că se află la pământ din punct de vedere politic. Nixon și-a amintit de invitația respectivă și de covorul roșu întins de București. Iar atunci când Nixon a devenit primul președinte american care a vizitat România comunistă, i s-a oferit o primire de erou, înscenată de Ceaușescu. Bineînțeles că românii s-au bucurat în mod sincer, primindu-l pe cel care pentru ei simboliza America. Nixon și Kissinger au fost convinși, aparent, că în Ceaușescu se poate avea încredere. Ei credeau că astfel se pot folosi de el. În realitate, el s-a folosit de ei. De-a lungul anilor, Nixon a rămas în contact cu Ceaușescu și chiar a călătorit în România în 1982. În timpul acelei vizite eu mă aflam la Washington, așa că nu am fost personal de față.

Nixon și-a exprimat stima sa față de Ceaușescu în declarații, cărți și scrisori. De exemplu, în ianuarie 1983, Nixon i-a trimis o scrisoare de felicitare cu ocazia zilei de naștere. În scrisoare, o copie a căreia mi-a fost transmisă împreună cu originalul care trebuia dat mai departe, Nixon îi scria lui Ceaușescu ca unuia dintre cei mai mari lideri ai lumii și care ar duce, într-adevăr, o politică externă independentă⁸⁰.

Până aici sunt afirmațiile diplomatului. Marea lor majoritate sunt adevărate, însă unele sunt discutabile. Astfel, este greu de crezut că Nixon ar fi fost păcălit de Ceaușescu, adeptul Realpolitikului să nu-și fi dat seama despre ce fel de individ era vorba. Ceaușescu era însă folositor în felul lui în acele vremuri, iar mai târziu, buna colaborare nu a fost uitată. Cert este că legătura a fost păstrată și au mai discutat, chiar și după ce Nixon nu mai era președinte, probleme destul de importante. Pentru acest lucru este dovadă scrisoarea lui Nixon către Ceaușescu în 3 mai 1984, când acesta își exprimă satisfacția supra situației că colonelul John V. Brennan și fostul procuror general John Mitchell lucrează pentru ministerul de industrie ușoară a României⁸¹. Se poate afirma, în concluzie, că această relație amicală a fost folositoare atât României, cât și persoanei lui Ceaușescu. De foarte multe ori, adevăratele avantaje vin din asemenea întâlniri și din bunăvoința subiectivă a unora în stare să ajute. Iar acest fapt acum, când România este pe calea cea bună pentru integrarea ei în structurile euroatlantice, fiind deja membră NATO și în Uniunea Europeană, dar când pe paleta politicii mondiale se observă o regrupare a forțelor și a intereselor, când alianțele vechi sunt pe cale aparentă de destructurare și altele sunt create de anumite împrejurări, diplomația eficientă, bazată pe învățăturile trecutului, mai ales a celui mai apropiat, poate fi de primă importanță pentru orice țară, mai ales pentru țările mici cum este și România.

⁷⁹ Interviu cu Jeszenszky Géza.

⁸⁰ David B. Funderbunk, *Un ambasador american între Departamentul de Stat și dictatura comunistă din România 1981-1985*. Constanța, Editura Daion, 1994, p. 115-116.

⁸¹ www.gulfinvestigations.net/document475.html

Certain Premises Regarding Nixon's visit in Romania*Abstract*

The topic of this paper is an important moment of Romanian foreign policy's history, August 4 1969, the moment of the first official visit of an American President in Romania. By our paper, we tried to present the visit's premises, its course and its consequences too, in the environment of Cold War's International Relation's main characteristics. Following to a short introduction, the study presents the main moments of the visit's itself, concentrating on their significance. An exhaustive research, based on official documents, memoirs, press and interviews, tries to reveal why this event was so important by itself, and how did it contributed to development of American-Romanian diplomatic relations, and also its impact on international environment of those times.

The Communist dictator of Romania, Nicolae Ceausescu, had his own great ambitions in International Life, to act like an important leader, recognized and respected all over the world. And even if Romania's power and influence were limited, there was a certain international and geopolitical conjuncture which made this small East-Central-European country important for the high officials of the United States, during the détente. It is very probable that Nixon never overestimated Ceausescu's megalomania, but at that very best moment, a US presidential Visit in Romania could have many meanings and important significance. First of all, it represented a good message to all the partisans of the détente, and Romania could represent two new opportunities: a nail in the ribs of the Soviet Union and a diplomatic bridge toward Maoist China. In our paper, we tried to realize a synthesis of these major events.